

Ruh/Akıl Hastalığına Sahip Bireylerin Hürriyet ve Sabah Haber Sitelerinde Temsili

Representation of Individuals with Mental Illness on Hürriyet and Sabah News Sites

Aziz COŞKUN¹⁻², Aydın KAYMAK³

Öz

Bu çalışmada, ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin haberlerde nasıl temsil edildiği incelenmiştir. Konuyla ilgili olarak yapılan literatür taramasında, ulusal basında ruh/akıl hastalığı temsili ele alan çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Bu durum çalışmanın önemini oluşturmaktadır. Çalışmanın temel amaçları, ulusal basın ruh/akıl hastalığına sahip bireyleri nasıl konumlandığını belirlemek ve haber metinlerinde ve görsellerinde yer alan olumsuz kurguları ortaya çıkarmaktır. Çalışmanın odağını "Hürriyet" ve "Sabah" gazetelerinin haber siteleri oluşturmaktadır. Çalışma odağının oluşturulmasında tiraj yüksekliği dikkate alınmıştır. İlgili gazetelerin haber sitelerinde öznesi ruh/akıl hastalığına sahip bireyler olan haberler, Ocak-Haziran 2021 tarihleri arasındaki altı aylık dönem boyunca incelenmiştir. Çalışmada nitel ve nicel içerik analizi yöntemleri bir arada uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, araştırmanın örneklemini oluşturan gazetelerin haber metinlerinde genel olarak ruh/akıl hastalığı olan bireylere nötr bir yaklaşımın olduğu görülmüştür. Buna karşın polis/adliye haberlerinde ise olumsuz bir yaklaşımın sergilendiği saptanmıştır. Haberlerde genellikle betimleyici başlık kullanıldığı, haberlerin konusunun genellikle ruh/akıl sağlığı olduğu, haberlerin uzun metinler şeklinde aktarıldığı, haber kaynağının sağlık profesyonelleri ve ajanslar olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca haber fotoğraflarında genellikle olumsuz bir yaklaşım olduğu tespit edilmiştir. Bunlara ilaveten incelenen haberlerde damgalama, şiddet ve/veya suçla ilişkilendirme, olumsuz sıfat kullanımı, çaresizlik, bunalım, üzüntü, saldırganlık gibi duyguları yansıtan görsel kullanımı şeklinde olumsuz yaklaşımlar olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akıl/Ruh Hastalığı, Medya ve Ruh/Akıl Hastalığı, Ruh/Akıl Hastalığı Algısı, Ruh/Akıl Hastalığı Temsili, Hürriyet ve Sabah Gazeteleri

Abstract

This study examines how people with mental illnesses are portrayed in the news. The literature review on the subject that the studies examining the representation of mental illness in the national press are limited. The main purposes of the study are to determine how the national press portrays individuals with mental illness and to reveal the negative fiction in the news and visuals. The websites of "Hürriyet" and "Sabah" newspapers were chosen as the sample. The circulation of the newspapers was considered in the determination of the study focus. The news on the websites, whose subjects are mental patients, were examined for six months, from January to June 2021. Qualitative and quantitative content analysis methods were applied in the study. As a result, the study revealed that these newspapers generally approached the individuals with mental illnesses in a neutral manner; however, the approach was generally negative in the news about the police/courthouse. It was found out that descriptive titles were used in the news, the subject of the news was generally mental health and police/judicial issues, the news texts were usually long, and that the source was generally healthcare professionals and news agencies. Besides, it was determined that the news photos were negative, and that the news examined adopted negative tendencies such as stigmatization, association with violence and/or crime, using negative adjectives, and using images reflecting feelings such as helplessness, depression, sadness, and aggression in the news.

Keywords: Mental Illness, Media and Mental Illness, Perception of Mental Illness, Representation of Mental Illness, Hürriyet and Sabah Newspapers

Araştırma Makalesi (Research Article)

Gönderim Tarihi (Received): 27.02.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 09.06.2022

Atf (Cite as): Coşkun, A. ve Kaymak, A. (2022). Ruh/Akıl Hastalığına Sahip Bireylerin Hürriyet Ve Sabah Haber Sitelerinde Temsili. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (37), s. 187-208
DOI: 10.31123/akil.1079938.

1 Öğr. Gör. Dr. Bitlis Eren Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema, azizcosknn@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-8486-8266

2 Sorumlu Yazar (Corresponding Author)

3 Dr., Bağımsız, aydinkaymak8484@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8534-9516

Giriş

Ruh/akıl hastalığına sahip bireylere bakış açısı tarihsel dönemler boyunca kültürel ve toplumsal değerler bağlamında çeşitlenerek farklı anlamlar kazanmıştır. Ruh/akıl hastalığı kavramı öz itibarıyla tıbbi bir terim olsa da toplum nezdinde bu hastalığa bakış açıları çeşitli önyargılar içermektedir. Bireylerin bahsi edilen hastalığı anlamlandırmalarını etkileyen bu önyargılar, medya aracılığıyla tekrar inşa edilerek pekiştirilmektedir. Ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik toplumsal bakış açısı, ayrımcı eylemler de içermektedir. Bu durumun dışlanma, damgalama, suç ve şiddetle ilişkilendirilmesi ise konunun eleştirel olarak değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Medya, bu aşamada büyük kitlelere ulaşma ve onları etkileyebilme potansiyeline sahip olması hasebiyle büyük önem taşımaktadır. Buna karşın sağlık profesyonelleri arasında ruh ve akıl sağlığı/hastalığı kavramlarından hangisinin kullanılacağına dair genel bir görüş birliğinin bulunmaması (Bakacak ve Boyacıoğlu, 2012, s. 13) konuya dair tanımlamaları medya açısından zora sokmaktadır. Bu nedenle çalışmada ruh/akıl sağlığı kavramları, bir arada ve birbirinin yerine kullanılmıştır.

Bu çalışma kapsamında “Ruh/akıl hastalığına sahip bireyler haberlerde nasıl temsil edilmektedir?”, “Ruh/akıl hasta ve hastalığıyla ilgili haberlerin gazetelerin haber sitelerinde yer alış sıklığı nedir?”, “Gazetelerin ruh/akıl hasta ve hastalığına yönelik haberlerdeki yaklaşımı nedir”, “Gazetelerin ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerde kullanılan başlığın türü nedir?”, “Ruh/akıl hasta ve hastalığıyla ilgili haberlerin konuları nelerdir?”, “Ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerin uzunluğu nedir?”, “Gazetelerin ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerde kullanılan fotoğraflardaki yaklaşımı nedir?”, “Ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerin kaynağı nedir?”, “Gazetelerin haber sitelerinde yer alan ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik olumsuz yaklaşımının türü nedir?” şeklindeki soruların yanıtları aranmaktadır.

Bu çalışmanın amaçlarını, ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili toplumsal bakış açısının medyadaki kurgusal yapısını deşifre etmek, ulusal basın ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yaklaşımını analiz etmek, ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin medyada eşitlikçi, ayrımcılıktan uzak bir şekilde yer almasını özendirmek oluşturmaktadır. Çalışmada niteliği arttırmak amacıyla nicel ve nitel içerik analizi teknikleri bir arada uygulanmıştır.

Bu çalışma, hürriyet.com.tr ve sabah.com.tr özelinde, basının ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik bakış açısını belirlemek, ruh/akıl hastalığına sahip bireylere karşı olumsuz bir yaklaşımın olup olmadığını tespit etmek ve bu konuya dikkat çekmek açısından önemlidir. Konuyla ilgili olarak yapılan literatür taramasında, ulusal basında ruh/akıl hastalığı temsili ele alan tek bir çalışma olduğu görülmüştür. Bu çalışma; şizofreni hastalarını damgalamada medyanın tutumunun incelendiği, Yüksel, Karataş, Saygılı ve Çolak tarafından 2018 yılında ele alınan “Şizofreni ve Medya: Damgalanmanın Önlenmesi” başlıklı makaledir. Dolayısıyla ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin medyada nasıl temsil edildiğini sistematik bir şekilde ortaya koymayı hedefleyen bu çalışmanın, ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. Ruh/Akıl Hastalığı Kavramı

Ruh/akıl hastalığı, bireyin kendini nasıl hissettiği, başkasına nasıl davrandığı ve onlarla nasıl ilişki kurduğunu önemli ölçüde etkileyen bir sağlık problemidir. Standart ölçüler esas alınarak tanısı konulan

ruh/akıl hastalıkları, değişik tür ve ciddiyet derecesinde ortaya çıkmaktadır (Embrace Multicultural Mental Health, 2007). Ruh/akıl hastalıkları, sıklıkla karşılaşılan sağlık sorunlarıdır. Nitekim toplumsal yaşamda bu hastalıkların görülme oranı, en az %15 olarak belirtilmektedir. Türkiye’de yapılan bir alan araştırmasında da ruh/akıl hastalığı görülme oranı %17,1 olarak saptanmıştır (Sağlık Bakanlığı Sağlık Eğitimi Genel Müdürlüğü, 2008, s. 32).

Ruh/akıl hastalıkları ve bunlara ilişkin algı ile anlamlar, tarihsel dönemler boyunca farklı şekillerde ortaya çıkmıştır. Foucault (2020a, s.224), bu durumu “delilik, normalde sanıldığından çok daha fazla tarihsel olup aynı zamanda çok daha gençtir.” şeklinde açıklamaktadır. Foucault, *Deliliğin Tarihi* adlı eserinde ruh/akıl hastalıklarına ilişkin algı, anlam ve yaklaşımları tarihsel ve sistematik şekilde anlatmaktadır. Orta Çağ’da ruh/akıl hastalarının (deliliğin) günlük yaşamın bir parçası olarak, sokaklarda özgürce dolaştığını, bildik ve gülünç bir silüet olduğunu, dinsel anlamlar yüklenerek kutsal bir kişi sayıldığı, Orta Çağ’dan 18. yüzyıla kadar ise tehlikeli görülüp kapatıldıklarını, diğer insanlarla ayrıştırıldığını da aktarmaktadır. Foucault, ruh/akıl hastalarının 17. yüzyılda toplumsal bir duyarlılık çerçevesinde, suç, düzensizlik, rezalet kavramlarıyla birlikte yargılanarak kapatıldıklarını ifade etmektedir. 18. yüzyılda ruh/akıl hastalıklarına yönelik yeni bir duyarlılık oluşmuştur. Bu duyarlılık dinsel değil, toplumsal bir nitelik taşımaktadır. Foucault, 19. yüzyılda ise ruh/akıl hasta ve hastalıklarına yönelik algı ve tutumların farklılaştığını, deliliğin akıl bozukluğu alanı içinde değerlendirildiğini belirtmektedir. Bu yüzyılda deliliğin reddi, ahlaki bir dışlamadan ziyade, akılla birlikteliği bağlamında, akıllı önceleyerek pozitif bir gereklilik çerçevesinde ayrıştırılmaktadır (Foucault, 2020a, s. 224). Görüldüğü üzere ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik dönemsel olarak farklı bakış açıları ve uygulamalar ortaya çıkmıştır. Zaten hastalığın, gerçeklik değerine sahip olabilmesi için onu bu şekilde tanımlayan bir kültür çerçevesine gereksinimi vardır. Çünkü hastalık, bir toplumun kültürel bakış açısının kenarında yer alan potansiyellikler içinde bulunur (Foucault, 2020b, s. 225).

Toplum, bireyleri kategorize etme araçlarını ve bu kategorilere dâhil edilen bireyler için doğal ve sıradan olduğu kabul edilen nitelikler, anlamlar bütünü tesis eder. Sosyal ilişki rutinleri bu verili nitelik ve anlamlar bütünü çerçevesinde özel bir dikkat ve düşünceye gerek olmaksızın sürdürülür. Bireyler verili kategori ve bu kategorinin niteliklerini göz önünde tutarak diğer bireylerin toplumsal kimlikleri hakkında kestirimde bulunur (Goffman, 2021, s. 28). Ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik önyargıların kaynağı da bu verili kategorilerden oluşmaktadır.

Ruh/akıl hastalığı (toplumsal ve kültürel anlamıyla delilik), akıllılık karşılığında okunmaktadır. Buna rağmen akıllılığın tasavvur edilmesi zordur. Zira akıllılık hakkında çok fazla tasvir bulunmamaktadır. Oysa ruh/akıl hastalığı tasavvur edildiğinde, bireylerin zihinlerinde genellikle heyecan verici, huzursuz edici, korku uyandıran, dehşet verici imgeler belirir. Ruh/akıl hastalığı bu imgeler çerçevesinde resmedilmekte, fotoğrafla çekilmekte, tanımlanmakta ve teşhis edilmektedir (Phillips, 2020, s. 37).

Toplumda ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik çeşitli olumsuz inanç ve tutumlar söz konusudur. Bu olumsuz inanç, tutum ve tasavvurlar, hasta ve yakınlarına tedaviden kaçmaya kadar çeşitli şekillerde zarar verebilmektedir (Çam ve Bilge, 2013, s. 99). Ruh/akıl hastalıklarının tanı ve tedavilerine engel olan en büyük sorunlar; toplumun bu hastalıklara yönelik önyargılı düşünme, damgalama, stereotipik davranışlar gösterme ve hastalığa sahip bireylere karşı ayrımcılık uygulamalarıdır. Farklı kültürler, inanç sistemleri, ruhsal ve tarihsel nedenler; hastalıklara karşı tutum, algı ve davranışları önemli ölçüde etkilemektedir (Avcil, Bulut ve Hızlı, 2016, s. 181).

Bireylerin, ruh/akıl hastalıklarına yönelik tutumlarını şekillendiren en önemli değişken ise bu hastaların toplumda “tehlikeli”, “ne zaman, ne yapacağı bilinmez kişiler” olarak algılanmasıdır. Bireyler, kendilerini rahatsız eden, ürküten bir durumla karşı karşıya geldiklerinde genellikle onu dışlayarak yabancılaştırma ya da ötekileştirme yoluna giderler. Bu durum da ayrımcılığa yol açar. Toplum; huzursuzluk yaratan, tehlike arz eden, düzeni bozan bireyleri dışlama eğilimindedir. Hastaların tehlikeli olduğu, kendisine ve çevresine zarar verebileceği düşüncesi damgalamaya da temel oluşturmaktadır (Taşkın, 2007, s. 18).

Goffman tarafından “sosyal açıdan tamamen kabul görme vasfından men edilmiş bireyin durumu” şeklinde tanımlanan damgalama, bireyler açısından çeşitli sorunlara neden olmaktadır. Damgalanmış bireylerin; itibarsızlaştırılmış sıfatlara, olumsuz mecaz ve tasvirlerle maruz kalması, muhtelif ayrımcılıklara uğraması ve hatta insandan sayılmaması bunlardan bazılarıdır (Goffman, 2021, s. 21). Ruh/akıl hastalıklarıyla ilgili toplumda sık görülen birtakım önyargılar da bu damgalamalardan hareketle oluşturulmaktadır. Bu önyargılar, Sağlık Bakanlığı Sağlık Eğitimi Genel Müdürlüğüne (2008, s. 25-32) göre şu şekilde sıralanabilir:

1. Psikolojik hastalıklar gerçek tıbbi hastalıklardan sayılmaz. Ruh hastalığına sahip bireyler, deli olarak bilinirler.
2. Ruh hastalığına sahip bireyler, saldırgan ve tehlikeli olabilirler.
3. Kötü yetiştirilmek, ruh hastalıklarına neden olur.
4. Kişilik zayıflığı, depresyona neden olur.
5. Şizofreni hastaları, hiçbir şekilde kontrol altında tutulamaz, hatta tedavi edilemezler.
6. Yaşlanma ve bunama depresyonun ana sebebidir.
7. Kaygı bozukluğu ya da depresyon çocuk ve gençlerde görülmez.
8. Bağımlılık, irade gücünün zayıflığını gösterir ve bir yaşam biçimidir.
9. Elektro-Konvülsif Terapi (EKT) ya da şok tedavisi, barbarca ve ağırlı bir tedavi yöntemidir.
10. Kişiyi sakinleştirmeye yarayan psikiyatrik ilaçlar, uyuşturur, bağımlılık yapar.

Yukarıda sıralanan önyargılar, bireylerin bir şeyi deneyimlemelerinde önemli rol oynarlar (Dursun, 2004, s. 221). Dolayısıyla önyargıların kırılması açısından ruh/akıl hastalığına yönelik bilinmesi gereken temel bilgilerin de sıralanmasında fayda vardır. Bu önyargılara karşı, ruh/akıl hastalıkları konusunda bilinmesi gereken temel bilgiler, Tlach, Weymann, Liebherz, Dirmaier ve Härter’e (2011) göre şu şekilde sıralanabilir:

1. Ruh/akıl hastalıkları; algıyı, düşünmeyi, ruh halini ve davranışı etkileyebilir.
2. Hastalıklı kişiler, sanılandan çok daha fazla günlük yaşamın içindedir.
3. Hastalıklar, bir zaaf göstergesi değildirler.
4. Herkesin başına gelebilir.
5. Herkes tarafından farklı yaşanabilir.
6. Çoğunlukla etkili şekilde tedavi edilebilirler.

Ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin olumsuz tutum ve davranışlara maruz kalmasının temelini önyargılar oluşturmaktadır. Bu yüzden bu önyargılarla toplumsal, politik, sağlık, eğitim, medya gibi alanlarda topyekûn bir mücadele esastır. Zira ruh/akıl hastalıkları yalnızca bireylerle ilgili değil o

bireylerin parçası olduğu toplumla da ilgilidir. Bireylerin ruh/akıl sağlığında görülebilecek sorunlar zamanla toplumu olumsuz yönde etkileme potansiyeline sahiptir. Toplum tek tek bireylerden oluşur ve toplumun sağlığı da onu oluşturan bireylerin sağlığıyla doğru orantılıdır.

2. Medya ve Ruh/Akıl Hastalığı

Medya, birçok konuda olduğu gibi ruh sağlığı ve hastalıkları konusunda da önemli bir referans aracıdır. Ruhsal hastalıklarla ilgili popüler medya kaynaklarını şu şekilde sıralayabiliriz: TV haber dergisi programları (%70), gazeteler (%58), TV haberleri (%51), haber dergileri (%34), TV sohbet programları (%31), radyo haberleri (%26), diğer dergiler (%26), internet (%25), kurgusal olmayan kitaplar (%25), radyoda sohbet programları (%18) ve kadın dergileri (%18) (Edney, 2004, s. 2). Bu durum, medya organlarının ruh sağlığı ve hastalıklarıyla ilgili bilgi aktarırken hassas olması gerektiğini göstermektedir. Çünkü medya organlarıncı dolaşıma sokulan bilgiler geniş kitlelere ulaşmakta ve onları olumsuz anlamda etkileyebilmektedir.

Medya organlarına ilaveten geniş halk kitlelerinin tutum ve davranışlarını etkileyen başka faktörler de vardır. Örneğin halkın, ruh/akıl hastalıklarına yönelik tutumlarını etkileyen en önemli faktörlerden biri, kişinin içinde yaşadığı kültürdür. Kültür aracılığıyla bireyler, ruh/akıl hastalığı konusunda bilgilenebilir, hastalarla iletişim kurabilmekte, hastalığın tipini öğrenerek hasta bireylerin hangi özelliklere sahip olduklarını çözebilmektedir (Taşkın ve Özmen, 2004, s. 17).

Ruh/akıl hastalığının/hastalarının medyada temsil şekilleri ile halkın anlayışı arasında karmaşık bir ilişki bulunmaktadır (Edney, 2004, s. 9). Bu karmaşık ilişki dairesel bir döngüdür. Negatif medya; görüntüleri, tutumları teşvik etmektedir. Buna göre medya, ruh sağlığı ve hastalığı ile ilgili bilgileri aktarırken halkın tutumundan beslenmekte, ilgili içeriklerde de halkın bu konudaki tutumlarını pekiştirmektedir (Edney, 2004, s. 9). “Akıl hastalığını sosyal olarak yapılandırılmış olarak görmek, medyada akıl hastalığı hakkında üretilen anlamların ‘gerçek’ veya ‘temsilleri’ olmadığını, bir kategori olarak akıl hastalığına atfedilen anlam formülasyonları olduğunu gösterir.” (Olstead, 2002: 621).

Medyada ruh/akıl hastalığıyla ilgili haberler, psikiyatri açısından değerlendirildiğinde bu haberlerin birtakım temel özelliklere sahip olduğu görülür. Bu temel özelliklerin başında yanlış bilgi gelmektedir. Öte yandan medyada psikiyatriye ilişkin terimlerin uygunsuz ve yanlış kullanıldığı da görülmektedir. Özellikle “deli”, “manyak” gibi uygunsuz terimlere sıklıkla başvurulması bunun göstergesidir (Ögel, 2002).

Damgalama da medyada ruh/akıl sağlığıyla ilgili haberlerde yer alan uygunsuz durumlardan birisidir. Damgalama yaygındır, bireylerin hayatları üzerinde olumsuz etkilere sahiptir. Damgalamanın haksız muamele görme ve önyargı olmak üzere iki ana bileşeni vardır. Bu nedenle damgalamayla mücadele edilmesi gerekmektedir. Damgalamayla mücadelede medyanın rolü, önemli ve gereklidir (Clement, Lassman, Barley, Lacko, Williams, Yamaguchi, Slade, Rüsç, Thornicroft ve Graham, 2013, s. 1).

Medyada, ruh/akıl hastalığına yönelik yer alan haberlerle şiddet arasında yanıltıcı bir ilişki uzun yıllar boyunca kurulmuştur. Bu ilişki; ruhsal bozukluğa sahip bireyleri sınırlı, tehlikeli ve öngörülemez davranışlara sahip olarak betimleyen sansasyonel hikayeler için tercihli habercilik anlayışının hâkim olmasına neden olmuştur. Öte yandan medyadaki bu algı, ruh/akıl sağlığı yerinde olmayan bireyleri, sosyal statü edinme, sosyal kabul görme açısından olumsuz etkilemiş, bu bireylerin izole bir şekilde yaşamalarına da zemin hazırlamıştır (Chen ve Lawrie, 2017).

Ruh sağlığı ve hastalıklarıyla ilgili medyada yer alan yayınların incelendiği birçok çalışmada, tüm yayınların neredeyse üçte ikisinin hastalığı olan bireylerin işlediği şiddet ve suç davranışlarını kapsadığı belirtilmiştir (Asan, 2019, s. 202). Kanada medyası üzerine yapılmış bir çalışmada, bu hastalıkları, ilgili metinler aracılığıyla suçla ilişkilendiren formülasyonların sayısal olarak çok olduğu bulgulanmıştır. Yapılan diğer benzer araştırmalar, ruh sağlığıyla ilgili haberlerin genellikle negatif şekilde tasvir edildiğini doğrulamıştır (Olstead, 2002, s. 622).

Medyada ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin temsil şekillerinin, hastalar üzerinde olumsuz birtakım etkileri olduğu da çeşitli araştırmalarda belirtilmiştir. The Sun gazetesinde, 9 Şubat 2000 tarihinde yer alan "Medya akıl hastalığını haksız yere damgalıyor" başlıklı bir haberde, önde gelen bir yardım kuruluşu olan Mind tarafından hazırlanan bir rapora dikkat çekilmiştir. Raporda ruh sağlığıyla ilgili medyada yer alan haberlerin, ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin hayatları üzerinde doğrudan doğruya bir etkisinin olduğu belirtilmiştir. Fakat bahsi edilen bu etki büyük oranda olumsuzdur. Çünkü medya, toplumda var olan ruh/akıl hastalığına dair ön yargıları pekiştiren ve damgalamaya neden olan önemli bir araçtır (Taşkın ve Özmen, 2004, s. 21). Dolayısıyla toplumsal yaşamda ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik var olan olumsuz inanç, tutum ve algıların ortadan kaldırılmasında medyaya önemli görevler düşmektedir.

3. Çalışmanın Amacı ve Yöntemi

Bu çalışmanın temel amacı, ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili toplumsal bakış açısının medya organlarınınca nasıl kurgulandığını deşifre etmektir. Amaca uygun olarak ruh/akıl hasta ve hastalığını konu alan haber metinleri, duyarlı bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Böylelikle hasta bireylerin, medyada eşitlikçi, ayrımcılıktan uzak bir şekilde yer alabilmesinin özendirilmesi de amaçlanmıştır. Çalışmanın amaçları doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Ruh/akıl hastalığına sahip bireyler haberlerde nasıl temsil edilmektedir?
2. Ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerin gazetelerin haber sitelerinde yer alış sıklığı nedir?
3. Gazetelerin ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik haberlerdeki yaklaşımı nedir?
4. Gazetelerin ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerde kullandığı başlığın türü nedir?
5. Ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerin konuları nelerdir?
6. Ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerin uzunluğu nedir?
7. Ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerde kullanılan fotoğraflardaki yaklaşım nedir?
8. Ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerin kaynağı nedir?
9. Gazetelerin haber sitelerinde ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik olumsuz yaklaşımının türü nedir?

Bu çalışmada, niteliği arttırmak amacıyla nicel ve nitel içerik analiz yöntemleri bir arada uygulanmıştır. "Metin içeriği toplama ve analiz etme" yöntemi olan (Neuman, 2017, s. 466) içerik analizi, "kayıtlı metinlerin analizine yönelik bir yöntemdir ve mesajın kapsadığı, taşıdığı ve ilettiği enformasyonuna odaklanır" (Yıldırım, 2015, s. 105). Nicel içerik analizi, metin içeriğinin yapısal bileşenlerini esas almaktadır (Şimşek, 2015, s. 177). Nicel içerik analizinde, "bir metnin sembolik içeriğinin sayısal betimlemesini oluşturmak için objektif ve sistematik sayma ve kaydetme prosedürleri" kullanılır (Neuman, 2017, s. 466). Nitel içerik analizinde ise, aktarılan içeriğin hedef kitle üzerinde nasıl bir anlam ilettiği üzerinde durulur (Şimşek, 2015, s. 177). Nicel veriler bulguların kalitesini artıracaktır.

gibi, nicel ve nitel veriler arasında, birbirini besleyen, destekleyen bir ilişki söz konusudur. Bu ilişki doğru ve eleştirel bir düzlem üzerine kurulursa çalışmanın kalitesine değer katacaktır (Yıldırım, 2015: 149).

Çalışma kapsamında belirlenen sorular doğrultusundan nicel analize yönelik anlamlı sonuçlar elde edebilmek amacıyla kodlama sistemi oluşturulmuştur. Sistem dâhilinde ilgili haber sitelerindeki haberler taranarak kategorize edilmiştir. Çalışmanın nicel analiz kısmında haberler; ilgili gazetelerde yer alış sıklığı, ruh/akıl hastalarının temsil edilmiş şekli, fotoğraflardaki yaklaşım, kaynak kullanımı vb. şekillerde temel kategoriler doğrultusunda kodlanmıştır. Belirlenen kategoriler iki araştırmacı tarafından test edilmiş, elde edilen sonuçlar tartışılarak kategorilere nihai hali verilmiştir. Bu şekilde nicel çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın nitel kısmında ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin ilgili gazetelerde nasıl temsil edildiğine yönelik bir durum tespiti yapmak amaçlanmıştır. Bu bağlamda yeterli örneklerle konunun etkili bir şekilde ele alınmasına ve inanılabilirliğinin artırılmasına dikkat edilmiştir. Böylece nitel çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

4. Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın odak noktasının belirlenmesinde tiraj yüksekliği dikkate alınmıştır. Buna göre; Medyajans adlı internet sitesinde 2021 yılındaki veriler dikkate alınarak tirajı en yüksek olan “Hürriyet” ve “Sabah” gazeteleri çalışma kapsamına dâhil edilmiştir. İlgili gazetelerin haber sitelerinde, öznesi ruh/akıl hastalığına sahip bireyler olan haberler, Ocak-Haziran 2021 tarihleri arasındaki altı aylık dönem boyunca incelenmiştir.

5. Bulgular ve Yorum

Çalışma kapsamında, bu başlık altında, yukarıda belirtilen analiz yöntemlerine bağlı kalınarak birinci bölümde nicel, ikincisinde nitel sonuçlara yer verilmiştir. Ulaşılan verilerin her biri, tablolar yardımıyla görselleştirilerek anlaşılması kolaylaştırılmıştır.

5.1. Ruh/Akıl Hastalığına Sahip Bireylerin Hürriyet ve Sabah Gazetelerinde Nicel Sunumu

Çalışmanın uygulama kısmının birinci bölümünde ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerin nicel analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen sonuçlar aşağıda tablolar yardımıyla verilmiştir. Çalışma öncesi belirlenen konu başlıkları ve tablolar dikkate alınarak iki farklı araştırmacı tarafından ortaya çıkan sonuçlar test edilmiş, bulgular tartışılmıştır.

Tablo 1. Ruh/Akıl Hastalığına Sahip Bireylerle İlgili Haberlerin Gazetelerin Haber Sitelerinde Yer Alış Sıklığı

2021	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Toplam
Hürriyet	21	5	11	14	16	3	70
Sabah	6	9	19	7	8	10	59
Toplam	27	14	30	21	24	13	129

Hürriyet ve Sabah gazetelerinin haber sitelerinde Ocak-Haziran 2021 arası altı aylık dönemde toplam 129 adet öznesi ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haber incelenmiştir. hürriyet.com.tr’de altı aylık dönemde toplam 70, sabah.com.tr’de toplam 59 adet öznesi ruh/akıl hastası olan haber ele alınmıştır. Tablo 1’de yer

alan veriler değerlendirildiğinde ilgili gazetelerin haber sitelerinde yer alan haberlerin aylara göre dağılımı ve sıklığının değiştiği görülmektedir.

Tablo 2. Gazetelerin Ruh/Akıl Hastalığına Sahip Bireylere Yönelik Haberlerdeki Yaklaşımı

	Hürriyet	Sabah	Toplam
Olumlu	2	2	4
Olumsuz	25	26	51
Nötr	43	31	74
Toplam	70	59	129

Tablo 2’de görüldüğü üzere, Hürriyet gazetesinin haber sitesindeki arşiv taraması sonucunda, ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili çoğunluğu nötr (43 haber), 25 olumsuz ve 2 olumlu olmak üzere toplam 70 haber yayınlanmıştır. Bu nicel veriler bağlamında Hürriyet gazetesinin hastalara yönelik yaklaşımının büyük oranda nötr, olumlu yaklaşımının ise çok düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Olumsuz yargıların genellikle polis/adliye konulu haberlerde olduğu da bulgulanmıştır.

Sabah gazetesinin haber sitesindeki arşiv taraması sonucunda ise ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili yine çoğunluğu nötr (31 haber), 26 olumsuz ve 2 olumlu toplam 59 haber yayınlanmıştır. Tablodaki veriler incelendiğinde Sabah gazetesinin hastalara yönelik yaklaşımının çoğunlukla nötr olduğu görülmektedir. Bunun yanında ilgili gazetenin hastalara yönelik çok az sayıda olumlu yaklaşıma sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca ilgili gazetenin, hastalara yönelik yaklaşımının toplam haberin üçte birinden fazla olduğu göz önüne alındığında haberlerde olumsuz bir yaklaşımın baskın olduğu söylenebilir. Olumsuz yaklaşım, Hürriyet gazetesinde olduğu gibi, çoğunlukla polis/adliye konulu haberlerinde söz konusudur.

Tablo 3. Gazetelerin Ruh/Akıl Hastalığına Sahip Bireylerle İlgili Haberlerde Kullandıkları Başlığın Türü

	Hürriyet	Sabah	Toplam
Betimleyici	45	32	77
Alıntı	16	13	29
Yorum	9	14	23
Toplam	70	59	129

Tablo 3’te görüldüğü üzere, Hürriyet gazetesinin haber sitesinde yer alan ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerde çoğunlukla betimleyici 45 haber başlığı kullanılmıştır. Bunu yanında 16 alıntı, 9 da yorum şeklinde başlıkların kullanıldığı görülmüştür. Ruh/akıl sağlığı ve onunla ilişkili fiziksel sağlık haberlerinde genellikle betimleyici ve alıntı başlıkların kullanıldığı, polis/adliye konulu haberlerde ise yorum şeklindeki başlıklara yer verildiği tespit edilmiştir.

Sabah gazetesinde ise çoğunluğu betimleyici (32 haber) olmak üzere, 29 alıntı ve 23 yorum şeklinde başlıkların kullanıldığı saptanmıştır. Sabah gazetesinde de ruh/akıl sağlığı ve onunla ilişkili fiziksel sağlık haberlerinde genellikle betimleyici ve alıntı başlık kullanıldığı, polis/adliye konulu haberlerde ise yorum şeklindeki başlıklara yer verildiği görülmüştür.

Tablo 4. Gazetelerin Haber Sitelerinde Yer Alan Ruh/Akıl Hastalığına Sahip Bireylerle İlgili Haberlerin Konuları

	Hürriyet	Sabah	Toplam
Polis/Adliye	17	29	46
Yaşam Öyküsü	2		2

Fiziksel Sağlık ve Ruh/Akıl Sağlığı İlişkisi	14	8	22
Ruh/Akıl Sağlığı			
Kaygı Bozukluğu	15	9	24
Şizofreni/Psikoz	5	5	10
Stres	2	2	4
Uyku/Uykusuzluk	2	1	3
Yeme Bozukluğu	1	1	2
Beslenme ve Psikoloji	2		2
Bilimsel Araştırma	3	2	5
Depresyon	2	2	4
Kişilik Bozukluğu	5		5
Toplam	70	59	129

Tablo 4’de görüldüğü üzere, ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberler; polis/adliye, yaşam öyküsü, fiziksel sağlık ve ruh/akıl sağlığı ilişkisi ile ruh/akıl sağlığı olmak üzere toplam 4 kategoriye ayrılmıştır. Ruh/akıl sağlığıyla ilgili haberlerin konularını; kaygı bozukluğu, şizofreni/psikoz, stres, uyku/uykusuzluk, yeme bozukluğu, beslenme ve psikoloji, bilimsel araştırma, depresyon ve kişilik bozukluğu oluşturmaktadır.

Hürriyet gazetesinin ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haber sitesinde yer alan haberlerin konusunun çoğunlukla ruh/akıl sağlığına (37 haber) yönelik olduğu görülmektedir. İkinci sırada 17 haberle polis/adliye konusu gelmektedir. Diğer konular, sırasıyla fiziksel sağlık ve ruh/akıl sağlığı (14 haber) ve yaşam öyküsü (2 haber) şeklindedir. Ruh/akıl sağlığıyla ilgili haberlerin konuları ise kaygı bozukluğu 15 haber, şizofreni/psikoz 5 haber, stres 2 haber, uyku/uykusuzluk 2 haber, yeme bozukluğu 1 haber, beslenme ve psikoloji 2 haber, bilimsel araştırma 3 haber, depresyon 2 haber ve kişilik bozukluğu 5 haber şeklindedir.

Sabah gazetesinde ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerin konusunun genellikle ruh/akıl sağlığıyla (22 haber) ilgili olduğu görülmektedir. İkinci sırada 29 haberle polis/adliye konusu gelmektedir. Üçüncü sırada ise fiziksel sağlık ve ruh/akıl sağlığı (8 haber) konusu yer almaktadır. Sabah gazetesinin haber sitesinde Ocak-Haziran 2021 döneminde ruh/akıl hastalarıyla ilgili herhangi bir yaşam öyküsü haberi tespit edilmemiştir. Ruh/akıl sağlığıyla ilgili haberlerin konusu, kaygı bozukluğu 9, şizofreni/psikoz 5, stres 2, uyku/uykusuzluk 1, bilimsel araştırma 2 ve depresyon 2 şeklindedir.

Tablo 5. Gazetelerin Haber Sitelerinde Ruh/Akıl Hastalığına Sahip Bireylerle İlgili Yer Alan Haberlerin Uzunluğu

	Hürriyet	Sabah	Toplam
Uzun haber (200 kelimedenden çok)	48	42	90
Orta Uzunlukta Haber (100-199 kelime arası)	15	10	25
Kısa haber (100 kelimedenden az)	7	7	14
Toplam	70	59	129

Tablo 5’te görüldüğü üzere, ilgili gazetelerde ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberler; uzun haber (200 kelimedenden çok), orta uzunlukta haber (100-199 kelime arası) ve kısa haber (100 kelimedenden az) şeklide kategorize edilmiştir.

Hürriyet gazetesinde hastalarla ilgili haberlerin büyük çoğunlukla uzun haber (48 haber) şeklinde

verildiği görülmüştür. İkinci sırada 15 haberle orta uzunlukta haberler yer almaktadır. Üçüncü sırada ise 7 haberle kısa haber gelmektedir.

Sabah gazetesinde hastalarla ilgili haberlerin uzunluğu büyük çoğunlukla uzun haber (42 haber) şeklindedir. İkinci sırada 10 haberle orta uzunlukta haber ve üçüncü sırada 7 haberle kısa haber yer almaktadır. Haberler, uzunluklarına göre değerlendirildiğinde her iki gazetenin de ruh/akıl hastalığıyla ilgili haberlere önemli oranda yer verdiği söylenebilir.

Tablo 6. Gazetelerin Ruh/Akıl Hastalığına Sahip Bireylerle İlgili Haberlerde Fotoğraf Kullanımı

	Hürriyet	Sabah	Toplam
Evet	66	56	122
Hayır	4	3	7
Toplam	70	59	129

Tablo 6'de görüldüğü üzere, Hürriyet gazetesinin haber sitesinde ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili toplam 70 haber yapılmıştır. Bu haberlerin, 66'sında fotoğraf kullanılmış, 4'ünde ise kullanılmamıştır.

Sabah gazetesinde, ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili toplam 59 haber yapılmıştır. Bu haberlerin, 56'sında fotoğraf kullanılmış, 3'ünde ise kullanılmamıştır.

Tablo 7. Gazetelerin Ruh/Akıl Hastalığına Sahip Bireylerle İlgili Haberlerde Kullanılan Fotoğraftaki Yaklaşımı

	Hürriyet	Sabah	Toplam
Olumlu	4	1	5
Olumsuz	48	39	87
Nötr	14	16	30
Toplam	66	56	122

Tablo 7'de görüldüğü üzere, Hürriyet gazetesinin haber sitesinde ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik fotoğraf kullanılan toplam 66 haber tespit edilmiştir. Bu haberlerin büyük çoğunluğunda (48 haber) olumsuz bir yaklaşım olduğu görülmüştür. 14 fotoğrafın nötr ve 4 fotoğrafın ise olumlu bir yaklaşıma sahip olduğu bulgulanmıştır.

Sabah gazetesinin haber sitesinde ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik fotoğraf kullanılan toplam 56 haber yapılmıştır. Bu haberlerin, büyük çoğunluğunda (39 haber) olumsuz bir yaklaşım olduğu görülmüştür. 16 fotoğrafın nötr ve 1 fotoğrafın ise olumlu bir yaklaşıma sahip olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 8. Gazetelerin Haber Sitelerinde Yer Alan Ruh/Akıl Hastalığına Sahip Bireylere Yönelik Haberlerde Kaynak Kullanımı

	Hürriyet	Sabah	Toplam
Sağlık Profesyonelleri	30	19	49
Haber Ajansı	28	19	47
Belirsiz	8	18	26
Muhabir İsmi	4	3	7
Toplam	70	59	129

Tablo 8'de görüldüğü üzere, her iki gazetenin haber sitelerinde yer alan ruh/akıl hastalığına sahip

bireylere yönelik haberlerin kaynağının büyük çoğunlukla sağlık profesyonelleri olduğu dikkat çekmektedir. İkinci sırada haber ajansları, üçüncü sırada muhabirler gelmektedir. Haberlerin kaynağı konusunda dikkat çeken bir nokta ise bazı haberlerin kaynağının belirsiz olmasıdır.

Hürriyet gazetesinde ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerin kaynağının genellikle sağlık profesyonelleri (30 haber) olduğu görülmüştür. İkinci sırada ise 28 haberle haber ajansları gelmektedir. 8 haberin kaynağı belli değilken, 4 haberde ise muhabir ismi yer almaktadır.

Sabah gazetesinde ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerin kaynağının çoğunlukla sağlık profesyonelleri (19 haber) ve haber ajansları (19 haber) olduğu anlaşılmıştır. 18 haberin kaynağının belirsiz olduğu tespit edilmiştir. 3 haberde de muhabir ismi yer almaktadır.

Tablo 8'deki veriler bağlamında her iki gazetede de kaynak olarak sağlık profesyonellerinin kullanılması olumlu olarak değerlendirilebilir. Nispeten az sayıda da olsa kaynağı belirsiz haberlerin kullanılması ise bu haberlerin güvenilirliğinin sorgulanmasına yol açmaktadır.

Tablo 9. Gazetelerin Haber Sitelerinde Yer Alan Ruh /Akıl Hastalığına Sahip Bireylere Yönelik Olumsuz Yaklaşımın Türü

	Hürriyet	Sabah	Toplam
Damgalama	32	28	60
Şiddet ve/veya Suçla İlişkilendirme	21	28	49
Olumsuz Sıfat Kullanımı	6	6	12
Çaresizlik, bunalım, üzüntü, saldırganlık gibi duyguları yansıtan görsel kullanma	44	33	77
Toplam	103	95	198

Tablo 9'da görüldüğü üzere, ilgili gazetelerin haber sitelerinde ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerde yer alan olumsuz yaklaşımların türü damgalama, şiddet ve/veya suçla ilişkilendirme, olumsuz sıfat kullanımı, çaresizlik, bunalım, üzüntü, saldırganlık gibi duyguları yansıtan görsel kullanımı şeklinde kategorize edilmiştir. Haberlerde birden fazla olumsuz yaklaşım olabildiğinden her biri ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Hürriyet gazetesinin haber sitesinde ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerin büyük çoğunluğunda; çaresizlik, bunalım, üzüntü, saldırganlık gibi duyguları yansıtan görsel kullanıldığı (44 haber) görülmüştür. Bu durum ilgili haberlerde görseller yoluyla olumsuz bir yaklaşım olduğunu göstermektedir. İkinci sırada 32 haberle damgalama şeklinde bir yaklaşım olduğu bulgulanmıştır. Üçüncü sırada ise 21 haberle şiddet ve/veya suçla ilişkilendirme şeklinde yaklaşımların olduğu tespit edilmiştir. 6 haberde de olumsuz sıfat kullanımı şeklinde bir yaklaşım söz konusudur.

Sabah gazetesinin haber sitesinde ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerde genellikle çaresizlik, bunalım, üzüntü, saldırganlık gibi duyguları yansıtan görsel kullanıldığı (33 haber) bulgulanmıştır. Bu durum Sabah gazetesinde de ruh/akıl hasta ve hastalığıyla ilgili haberlerde görseller yoluyla olumsuz bir yaklaşım sergilendiğini göstermektedir. İkinci sırada 28 haberle damgalama ve şiddet ve/veya suçla ilişkilendirme şeklinde olumsuz yaklaşım gelmektedir. 6 haberde de olumsuz sıfat kullanıldığı tespit edilmiştir.

5.2. Ruh/Akıl Hastalığına Sahip Bireylerin Hürriyet ve Sabah Gazetelerinin Haber Sitelerinde Nitel Sunumu

Çalışmanın ikinci bölümünde, ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili Hürriyet ve Sabah gazetelerinin haberleri nitel analiz ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular ve yorumlamalar aşağıdaki şekilde ele alınmıştır.

5.2.1. Hürriyet Gazetesi Örneği

Hürriyet gazetesinin, haber sitesinde Ocak-Haziran 2021 tarihleri arasında 6 aylık süre boyunca yapılan arşiv taraması sonucunda toplam 70 habere ulaşılmıştır. İncelenen bu haberlerin konularını genellikle ruh/akıl sağlığı ve polis/adliye konuları oluşturmaktadır. Polis/adliye konulu haberlerde ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin, özellikle şizofreni olduğu iddia edilen bireylerin, şiddet ve suçla ilişkilendirildiği görülmüştür. Bireylerin eylemleri çerçevesinde suçlanarak yargılandığı bu tür haberlerde bireylerin şizofreni hastası olduğu haber metinlerinde tekrarlarla pekiştirilmekte ve bu durum genellikle haber başlığında da belirtilmektedir.

hürriyet.com.tr'de ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin, özellikle de şizofreni hastalarının karıştığı cinayet haberleriyle ilgili birtakım temel özelliklerin olduğu görülmüştür. Bu özelliklerden biri, cinayet haberlerinde suçu işleyen bireyin özellikle ruh/akıl hastası olduğunun belirtilmesidir. hürriyet.com.tr'de "Babasını öldürüp annesini yaralamıştı! Mahkemede sözleri şoke etti" başlıklı haberde "ŞİZOFREN RAPORU VERİLDİ" şeklinde büyük harflerle bir alt başlık kullanıldığı görülmüştür (www.hürriyet.com, 15.01.2021). Aynı haberde bireyin şizofren hastası olduğu tekrarlarla özellikle pekiştirilmektedir. Yine büyük harflerle verilen "YAĞMUR'U ŞİZOFRENİ HASTASI AĞABEYİ ÖLDÜRÜMÜŞ" başlıklı haberde de bu durum görülmektedir (www.hürriyet.com, 13.01.2021). Ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili cinayet haberlerinde dikkat çeken bir başka özellik, "vahşice" gibi olumsuz sıfatların kullanılmış olmasıdır. "Konya'da şizofreni hastası cinayeti vahşice işlemişti! ifadesi kan dondurdu (www.hürriyet.com, 17.03.2021) ve "Vahşi cinayetin sanığı yine ifade değiştirdi" (www.hürriyet.com, 16.03.2021) şeklindeki haber başlıkları buna örnektir. Bu sıfatların yanında "katil zanlısı", "katil", "manyak", "saldırgan", "asosyal" gibi olumsuz sıfatların kullanıldığı görülmüştür. Haberlerde cinayetin ayrıntılarıyla, hangi suç aletiyle, ne şekilde işlendiği de aktarılmıştır. Böyle ayrıntılı anlatımların ruh/akıl hastalığına sahip bireyler açısından toplum nezdinde damgalama, suçla ilişkilendirme gibi olumsuzluklara neden olacağı göz önüne alınarak bu tür durumlardan kaçınılması gerektiği düşünülmektedir. Bir başka dikkat çeken özellik, ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili cinayet haberlerinin genellikle dramatize edilerek verilmesidir. "Annesini cezalandırmak için kız kardeşini öldürmüştü" (www.hürriyet.com, 17.03.2021) başlıklı şizofreni hastasının işlediği iddia edilen cinayet haberinde "YAĞMUR'DAN GERİYE KAPI ÖNÜNDEKİ AYAKKABI KALDI" şeklinde büyük harflerle alt başlık kullanılarak olay dramatize edilmektedir. Bir başka dikkat çeken özellik ise, ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili cinayet haberlerinin, "Babasını öldürüp annesini yaralamıştı! Mahkemede sözleri şoke etti" (www.hürriyet.com, 15.01.2021) ve "Babasını öldüren sanıktan şok sözler: Babamın öldüğünü sonradan öğrendim" (www.hürriyet.com, 15.01.2021) örneklerinde de görüldüğü üzere, genellikle sansasyonel başlıkların kullanılmasıdır. Bu tür yaklaşımlar, ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin cinayete ilişkilendirilmesine ve bu yönde damgalanmasına yol açmaktadır.

Konusu suç teşkil eden diğer olaylarla ilgili haberlerde de ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin, suç ve şiddetle ilişkilendirildiği ve hasta oldukları özellikle vurgulanmaktadır. "Şizofreni hastası ev ve

işyerlerinin camlarını kırdı” (www.hürriyet.com, 15.01.2021) ve “Şizofreni hastası oğulları evlerini yakmıştı! ‘Gücümüz kalmadı’” (www.hürriyet.com, 06.02.2021) şeklindeki haber başlıklarından da görüleceği üzere, konusu suç teşkil eden olaylarla ilgili haberlerin başlıklarında bireylerin hasta oldukları özellikle belirtilmekte, suç ve ruh/akıl hastalığı arasında organik bir bağ kurulmaktadır.

Hürriyet gazetesinin haber sitesinde yer alan, “Mersin’de tüyler ürperten olay: Annesini öldürüp valize koydu! Üstelik...” (www.hürriyet.com, 22.04.2021) başlığıyla yer alan cinayet konulu haberde, cinayeti işleyen kişinin “şizofreni hastası olduğu öne sürülen...” şeklinde tamamlanmamış ifade kullanılmıştır. Cinayet işleyen kişinin şizofreni hastası olduğu varsayımından hareket edilmesi şizofreni ve cinayet arasında bir ilişki kurulmasına yol açmaktadır. “Üstelik...” şeklindeki kelime ile de merak uyandırılmaktadır. Haberde cinayet ayrıntılı bir şekilde verilmektedir. Bu şekilde şizofreni hastalarına karşı önyargı oluşmasına neden olmaktadır.

Ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin polis/adliye konulu bazı haberlerde elinde, belinde bıçakla görüldüğü, kanlı elbiselerle konumlandırıldığı, polis ve polis aracı görsellerinin bulunduğu fotoğraflar kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu şekilde ruh/akıl hastalarına yönelik suç ve şiddetle ilişkilendirici betimlemeler görsellerle pekiştirilmekte, bireylerin damgalanmasına neden olunmakta ve onlara yönelik toplumsal algıyı yanlış yönlendirmektedir.

Bazı haberlerde ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin çekilmez, tahammül edilemez, sabırları zorlayan bireyler olduğu, onlarla yaşayan aile fertlerinin çaresiz kaldığı yönünde ifadeler kullanıldığı görülmüştür. Hürriyet gazetesinin haber sitesinde “Şizofren hastası oğulları evlerini yakmıştı! ‘Gücümüz kalmadı’ (www.hürriyet.com, 06.02.2021) şeklindeki başlıkla verilen haberde tek tırnak içinde ‘Gücümüz kalmadı’ ifadesi dikkat çekmektedir. Bu ifade, şizofreni hastası bireylerin, ailesini ve çevresini çaresizliğe düşürdüğü şeklinde okunabilir. Bu hastalığın bir tedavisinin olduğu düşünüldüğünde çaresizlik içeren bu tür ifadelerin kullanılmasının doğru olmadığı düşünülmektedir. Ayrıca haber başlığında bir de ünlem işareti kullanıldığı görülmektedir. Bu şekilde şizofren hastası kişinin evi yaktığına özellikle dikkat çekilmekte ve birey suçla ilişkilendirilmektedir.

Hürriyet.com.tr’de yer alan bazı haberlerde ruh/akıl hastalıklarıyla ilgili eksik ve yanıltıcı bilgilerin yer aldığı da tespit edilmiştir. İlgili sitede “Erotomani ne demek? İşte erotomani görülen bireylerin özellikleri” (www.hürriyet.com, 09.03.2021) başlıklı, kaynağı belirsiz olan haber dikkat çekmektedir. Bu haberin içeriğinde Ayrıca erotomaniye kişi, sahip olduğu düşüncelerin gerçeğe ilgisi olmadığını kabul etmez ve suçu karşı tarafa atabilirler” şeklinde hastalığa sahip bireyler için genelleyici ve suçlayıcı bir ifade kullanıldığı görülmüştür. “Suçun karşı tarafa atılması” ifadesi ile hasta bireylerin, suç işleme potansiyeline sahip oldukları belirtilmektedir.

Hürriyet gazetesinin haber sitesinde, “Megalomani ne demek? Megalomani belirtileri neler?” (www.hürriyet.com, 03.04.2021) başlığıyla başka bir haber yapılmıştır. Bu haberin içeriğinde, “Koşullara göre yeni kurallar uydururlar ve kendileri dışında herkesin uymak zorundadır.” şeklinde ifadeler kullanılmıştır. Haberde, hastalığın belirtileri tasvir edilirken “uydurma” sıfatının kullanılması, bu hastalığa sahip bireylere yönelik olumsuz bir algı oluşmasına sebep olmaktadır.

5.2.2. Sabah Gazetesi Örneği

Sabah gazetesinin, haber sitesinde Ocak-Haziran 2021 tarihleri arasında 6 aylık süre boyunca yapılan arşiv taraması sonucunda toplam 59 habere ulaşılmıştır. İncelenen bu haberlerin içeriğini

genel olarak ruh/akıl sağlığı ve polis/adliye konuları oluşturmaktadır. Sabah.com.tr'de yer alan ruh/akıl hastalarıyla ilgili haberlerin analizi sonucunda hürriyet.com.tr ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Sabah.com.tr'de de şizofreni hastalarının karıştığı konusu suç teşkil eden olaylarla ilgili haberlerde, bireylerin şizofren hastası olduğu haber metinlerinde ve başlıklarında özellikle belirtilmektedir.

Yapılan incelemeler sonucunda, ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin, polis/adliye konulu haberlerde açık ve net şekilde suç ve şiddetle ilişkilendirildiği görülmüştür. Bu tür haberlerde, ruh/akıl hastalığına sahip bireyler, eylemleri çerçevesinde suçlanmakta ve yargılanmaktadır.

Cinayet olayının aktarıldığı haberlerde failin ruh/akıl hastası olduğu özellikle haberin başlığında ve haber metninde belirtilmektedir. "Mahalleyi havaya uçurmaya kalkan şizofreni hastası kadın hakkında takipsizlik kararı" (www.sabah.com, 23.03.2021), "Şizofreni hastası oğlu tarafından boğazı kesilerek öldürülen..." (www.sabah.com, 02.03.2021), "Şizofreni hastası, kız kardeşini annesini cezalandırmak için öldürmüştü" (www.sabah.com, 18.03.2021) gibi haber başlıkları buna açık örneklerdir. Ayrıca cinayet olaylarının kimi zaman dramatize edilerek aktarıldığı da "Şizofren oğlunun öldürdüğü anne, gözyaşları arasında toprağa verildi" (www.sabah.com, 02.03.2021) şeklindeki haberde görülmektedir.

Sabah.com.tr'de şizofren olduğu iddia edilen bireylerin karıştığı cinayet haberlerinin ayrıntılarıyla verildiği tespit edilmiştir. Bu tür haberlerin metinlerinde okuyucularda korku, dehşet uyandıracak ifadelerin olduğu ve bu durumun kimi zaman haber başlıklarına da yansıdığı tespit edilmiştir. "Annesini öldürüp valize koydu uyurken yakalandı" (www.sabah.com, 23.04.2021) ve "Yaşlı annesini, boğazını keserek öldürüp valize koydu" (www.sabah.com, 22.04.2021) başlıklı haberlerin detaylarında bu durum açıkça tespit edilmiştir.

Sabah.com.tr'de "Antalya'da şizofren genç dehşet saçtı! Annesini bıçaklayarak öldürdü" (www.sabah.com, 01.03.2021) başlığıyla yer alan haberde, jandarma aracının görüldüğü bir görsel yer almaktadır. Görselin üzerinde "ŞİZOFREN GENÇ DEHŞET SAÇTI. ANNESİNİ VAHŞİCE ÖLDÜRDÜ. ANTALYA'DA KAN DONDURAN OLAY!" şeklinde olayı dehşet ve vahşetle ilişkilendiren, şizofren hastasını damgalayıcı ifadelerin yer aldığı görülmüştür. "Kan donduran olay" ifadesi özellikle kırmızı renkte verilmiştir. Bu tarz yaklaşımlara haber metinlerinde yer verilmesi, şizofreni hastaların toplum nezdinde cinayet, suç, saldırganlık vb. olumsuz kavramlarla anılmasına neden olmaktadır.

Sabah gazetesinin haber sitesinde "son dakika" olarak duyurulan "Kardeşinin boğazını kesti! Konya'da şizofreni hastası adeta dehşet saçtı..." (www.sabah.com, 17.03.2021) başlıklı bir haberde, şizofren olduğu belirtilen kişinin kardeşini öldürmesiyle ilgili bilgiler yer almaktadır. İlgili haberde, kişinin şizofreni hastası olduğu sık sık belirtilmektedir. Ayrıca şizofren hastası olduğu belirtilen birey için "katil zanlısı" gibi olumsuz sıfatlar kullanılmıştır. Yine Sabah gazetesinin haber sitesinde "Son dakika! Yağmur'u öldüren cani ağabeyden kan donduran itiraf: Annemi cezalandırmak için yaptım" (www.sabah.com, 17.03.2021) başlıklı haberde, şizofreni hastasının karıştığı bir cinayet olayı anlatılmıştır. Haberde, şahsın şizofreni hastası olduğu özellikle belirtilmiştir. Ayrıca şizofreni hastası olduğu belirtilen birey için "cani" şeklinde olumsuz bir sıfat kullanıldığı da görülmüştür.

"İstanbul Küçükçekmece'de vahşi cinayet! Annesinin bacağını kesip etlerini... Dehşetin detayları ortaya çıktı" (www.sabah.com, 25.05.2021) başlıklı cinayet haberinde, cinayeti işlediği belirtilen kişiye 4 yıl önce şizofreni tanısı konulduğu aktarılmaktadır. Haber başlığı sansasyonel bir şekilde aktarılmaktadır. Ayrıca haber metninin detaylarında şizofreni hastası olduğu iddia edilen kişinin

cinayeti nasıl işlediğine yönelik ayrıntılı ifadeler yer verilmiştir. Haberde “vahşi cinayet”, “dehşetin detayları” şeklinde ifadelerin kullanılması, haberin sansasyonel boyutunu artırmaktadır. Haberde cinayetin ayrıntıları “... Sol bacağını kesip etlerini bıçakla sıyırdığı belirlendi.”, “Bacağını kesip, etlerini leğene koymuş” şeklinde okuyucuda korku uyandıran ifadelerin kullanıldığı görülmüştür. Haber metinlerinde cinayetin işleme şekline yönelik detaylı ifadelerin bilinçli ya da bilinçsiz olarak kullanılması, okuyucuda işlenen olayın var olan hastalığın bir sonucu olarak ortaya çıktığı hissiyatını uyandırmaktadır. Ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin bu şekilde tasvir edilmesi, sosyal izolasyon, dışlanma, damgalama, suç ve şiddetle özdeşleştirilme gibi olumsuz tutum ve davranışlara maruz kalmalarına neden olabilmektedir.

Cinayet konulu haberlerin dışında konusu suç teşkil eden diğer polis/adliye haberlerinde de ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin, suç ve şiddetle özdeşleştirildiği bulgulanmıştır. Örneğin, “Evini yakan kadın apartmanı kilitleyerek kaçtı, içeridekiler son anda kurtarıldı” (www.sabah.com, 30.05.2021) başlıklı haberde, Denizli’de şizofren hastası olduğu iddia edilen bir kadının evini yakma olayı ayrıntılı şekilde anlatılmıştır. Haber metninde kadının şizofren hastası olduğu iddia edilmektedir. Buna karşın “Evi yaktığı belirtilen şizofreni hastası...” şeklinde haber başlığında ise evi yakan kişinin şizofreni hastası olduğu kesin dille vurgulanmaktadır. Haberde, kadının evi yaktıktan sonra “kızım evi yaktı” şeklinde bağırdığı aktarılmaktadır. Ayrıca haberin devamında yangın çıkan apartmanda oturan bir kişinin, olaya yönelik ifadesi alt başlık şeklinde şöyle aktarılmıştır: “Dumandan dolayı inemedik, kapıyı kilitlemiş manyak kadın”. Alt başlıkta görüldüğü üzere şizofreni hastası olduğu belirtilen kadına yönelik “manyak kadın” şeklinde olumsuz bir ifadenin kullanılması, haberciliğin etik ilke ve değerleri açısından eleştiriye açık bir konudur.

“Bursa’da şizofren şahıs Türk Bayrağı’nı ayaklar altına aldı” (www.sabah.com, 12.04.2021) başlıklı haberde, şizofreni hastası olduğu özellikle belirtilen bir kişinin, bir işyerinin camından aldığı Türk bayrağını çiğnediği aktarılmaktadır. Başlıkta kullanılan “şizofren şahıs” ifadesi, hakarete varan bir anlam taşımaktadır. “Türk Bayrağı’nı ayaklar altına aldı” ifadesi ise kızgınlık belirtmektedir. Bilindiği üzere şizofreni bir hastalıktır. Hastalara yönelik hakaretvary ve kızgınlık belirten ifadelerin kullanılması, bu bireylere yönelik ayrımcılık ve öteleme ifade etmektedir. Ayrıca haberde şizofreni hastası olduğu iddia edilen bireyin, Türk bayrağını çiğnerken çekilmiş bir de görseli yer almaktadır. Bu şekilde korumaya ve tedaviye muhtaç bir birey, toplum nezdinde nefret gibi olumsuz duyguların nesnesi haline getirilmektedir.

Ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili bazı haberlerde, haber başlığı ve metni arasında uygunsuzluk olduğu bulgulanmıştır. “Şizofren genç annesini bıçaklayarak öldürdü” (www.sabah.com, 01.03.2021) başlıklı bir haberde, annesini öldüren kişinin şizofren hastası olduğu, başlıktan da anlaşılacağı üzere, kesin bir dille belirtilmektedir. Haberin metninde ise “şizofren hastası olduğu ileri sürülen” cümleleri kullanılmıştır. Haber metninde yer alan bu ifadeden de anlaşılacağı üzere cinayeti işleyen kişinin şizofren hastası olduğu yalnızca bir iddiadan ibarettir. Başlıkta failin kesin bir dille şizofren hastası olduğunun belirtilmesi haber başlığı aracılığıyla şizofren hastalarının şiddet ve suçla ilişkilendirilmesine, damgalanmasına, ötekileştirilmesini neden olmaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Yapılan çalışma sonucunda ruh/akıl sağlığı konulu haberlerin büyük çoğunluğunun, hastalığına sahip bireylere yönelik herhangi bir olumsuz ileti taşımadığı tespit edilmiştir. Buna karşın bu tür haberlerde

kullanılan görseller aracılığıyla ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik birtakım olumsuz iletiler olduğu görülmüştür. Bu tür görsellerde ilgili bireylerin saldırgan, öfkeli, çaresiz, üzgün şekilde temsil edildiği bulgulanmıştır. Bireyler, bu temsiller yoluyla damgalanmakta ve toplumsal algı bu şekilde yönlendirilmektedir.

Bireylerin temsiller yoluyla damgalanması ve toplumsal algının bu şekilde yönlendirilmesi bu bireylere yönelik toplum nezdinde yapılan damgalanmalara meşruiyet kazandırılması, damgalanmanın pekiştirilmesi anlamlarını muhteva etmektedir. Sosyal bir problem olan damgalama olumsuz sıfatlara, tasvirlerle, maruz kalma, ayrımcılığa uğrama gibi diğer bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla damgalama çok yönlü olumsuzluklar içeren bir kavramdır. Damgalanmanın medya organları aracılığıyla dolaylı ya da doğrudan yapılması medyanın sahip olduğu geniş kitlelere ulaşma gücü sebebiyle bireyler üzerinde çok daha fazla ve çok yönlü olumsuz etkilere sebep olacaktır.

Yapılan inceleme dâhilinde Hürriyet ve Sabah gazetelerinin haber sitelerinde ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik çeşitli olumsuz iletilerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili gazetelerin haber sitelerinde ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin genellikle ruh sağlığı ve polis/adliye konuları ekseninde haberlere konu olduğu görülmüştür. Polis/adliye haberlerinin konusunu genellikle bir suç eylemi oluşturmaktadır. Büyük oranda sansasyon da içeren bu haberlerde ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin suç ve şiddet odaklı ve sansasyonel bir şekilde yer almaları onların doğrudan suç ve şiddetle algılanmasına neden olduğu gibi bu bireylerin ötekileştirilmesine de neden olmaktadır. Zira bu haberlerde ruh/akıl hastalığına sahip bireyler normallik ve normal dışılık çerçevesinde bir ayrıma maruz kalmakta, dolayısıyla da normal dışılık bağlamında ötekileştirilmektedir.

Ruh/akıl hastaları bağlamında ötekileştirme tartışılması gereken bir başka konudur. Öteki grubun dışında kalan/tutulan yanlış davranan veya düşünen, uzlaşmaz olarak algılanan bireyleri tanımlayan bir kavramdır. Bireyler ötekileştirdiği kişi ya da kişileri görmezden gelme, dışlama, yok sayma eğilimindedir. Bu bağlamda ötekileştirilen bireyler kendilerini topluma ait hissedemez. Birlik ve beraberlik duygularını sekteye uğratan ötekileştirmenin ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin maruz kalması hastalıkla mücadele, sosyallik, sosyal yardım gibi konulardan büyük ölçüde mahrum kalmalarına da neden olacaktır. Bu sebeplerle ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin haberlerde suç ve şiddetle özdeşleştirilerek toplumda öteki olarak algılanmalarına neden olacak temsillerden kaçınılması büyük önem taşımaktadır. Polis/adliye konulu haberlerde genellikle olumsuz bir yaklaşım görülmekte, bu haberlerde kullanılan başlıklar genellikle (olumsuz) yorum içermektedir. Bu şekilde hastalık ile şiddet ve suç ilişkisi kurulmakta ve haberler aracılığıyla ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik ön yargılar pekiştirilmektedir.

Ruh/akıl sağlığı konulu haberlerin haber metinlerinde büyük çoğunlukla ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik herhangi bir olumsuz ileti taşımadığı tespit edilmiştir. Buna karşın bu tür haberlerde kullanılan görseller aracılığıyla ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik birtakım olumsuz iletiler olduğu görülmüştür. Bu tür görsellerde ilgili bireylerin saldırgan, öfkeli, çaresiz, üzgün şekilde temsil edildiği bulgulanmıştır. Bu şekilde bireyler bu temsiller yoluyla damgalanmakta ve toplumsal algı bu şekilde yönlendirilmektedir.

Ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili haberlerin ilgili gazetelerin haber sitelerinde genellikle önemli bir yer kapladığı görülmüştür. Özellikle polis/adliye konulu haberlerin uzun haber şeklinde

aktarıldığı dikkat çekmektedir. Ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik çeşitli olumsuz iletiler taşıyan bu haberlere geniş yer verilmesi tartışmaya açık bir konudur. Zira bu haberlerin, özellikle cinayet konulu haberlerin, ayrıntılara yer verilmek suretiyle genişletildiği ve bu haberlerin genellikle dramatize edilerek ve sansasyonel şekilde aktarıldığı görülmektedir. Dolayısıyla bilhassa cinayet konulu haberlere ne kadar geniş yer verilirse o kadar ayrıntıya inildiği ve o oranda da ruh/akıl hastalığına sahip bireylerin suç ve şiddetle ilişkilendirildiği, damgalandığı görülmüştür.

Ruh sağlığıyla ilgili haberlerin kaynağının genellikle sağlık profesyonelleri olduğu görülmüştür. Bu durum olumlu olarak değerlendirilmektedir. Fakat bazı haberlerin kaynağının belirsiz olduğu tespit edilmiştir. Bu durum haberin güvenilirliği açısından büyük bir sorun teşkil etmektedir. Ayrıca kaynağı belirsiz haberlerin genellikle ruh/akıl hastalığına sahip bireylerle ilgili eksik ve yanıltıcı bilgiler taşıdığı görülmüştür.

Her iki gazetenin haber sitesinde yer alan ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik genellikle damgalama, şiddet ve/veya suçla ilişkilendirme, çaresizlik, bunalım, üzüntü, saldırganlık gibi duyguları yansıtan görsel kullanımı, olumsuz sıfat kullanımı şeklinde olumsuz yaklaşımlar olduğu görülmüştür. Her iki gazetenin haber sitesinde de en fazla görülen yaklaşım çaresizlik, bunalım, üzüntü, saldırganlık gibi duyguları yansıtan görsel kullanımıdır. Damgalama, şiddet ve/veya suçla ilişkilendirme şeklindeki durumlar ise özellikle polis/adliye konulu haberlerde sıklıkla görülmektedir. İlgili gazetelerin haber sitelerinde nispeten az sayıda da olsa ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik katil, cani, manyak gibi sıfatların kullanımı şeklinde yönelim olduğu tespit edilmiştir. Bireylerin davranışlarının bilinçli tercihleri gibi yansıtıldığı haberlerde özellikle bu tür sıfatların kullanıldığı görülmektedir. Haberlerde sıfat kullanımının özellikle dikkat edilmesi gereken bir konu olduğu bilinmektedir. Özellikle ruh/akıl hastalarına yönelik hakaret, küçümseme içeren bu tür sıfatların kullanılması habercilik etiği açısından olduğu gibi ruh/akıl hastalığına sahip bireylere karşı yaklaşım açısından da tartışılması gereken bir durumdur. Ayrıca öznel yargılar içeren bu durum nesnel olma iddiasındaki medyanın nesnellik çerçevesinde sorgulanmasını da beraberinde getirmektedir.

Bilindiği üzere medya geniş kitlelere ulaşma ve bu kitleleri etkileyebilme potansiyeline sahiptir. Bu durum, medya organlarının bireylere karşı sorumluluk duygusuyla yaklaşmasını gerektirmektedir. Aynı şekilde ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik ön yargı ve tutumlara karşı olumlu, yapıcı bir dönüşüme de katkı sağlaması gereklidir. Fakat Sabah ve Hürriyet gazeteleri özelinde ruh/akıl sağlığıyla ilgili haberlerin ele alındığı bu çalışmada büyük oranda yapıcı bir dönüşüm tesis edilmediği, genellikle toplumdaki olumsuz bakış açısının yansıtıldığı görülmüştür. Damgalama, ötekileştirme, olumsuz sıfat kullanma, fotoğraflarda olumsuzluk yaratan görsellerin tercih edilmesi bu durumu ortaya koymaktadır. İlgili gazetelerin ruh/akıl hastalığına sahip bireyleri ötekileştirmeden, damgalamadan, suç ve şiddetle özdeşleştirmeden, olumsuz sıfat kullanmadan, haberlerde hastalıklarına özellikle vurgu yapılmadan, haber görsellerinde de öteki olarak algılanmalarına sebep olacak olumsuz duyguları yansıtmadan haberlere konu edinmesi beklenmektedir. Aksi takdirde toplumda ruh/akıl hastalığına sahip bireylere yönelik var olan ön yargı, tutum ve inançlar pekiştirilerek toplumsal bir sorun olan bu durumun toplumda tamamen yerleşmesine neden olacaktırlar.

Kaynakça

- Asan, Ö. (2019). Ruhsal Hastalıklar ve Damgalama; Toplumda, Medyada, Sağlık Çalışanlarda ve Her Yerde. *Sakarya Tıp Dergisi*, 9(2), 199-205. <https://doi.org/10.31832/smj.470300>.
- Avcil, C., Bulut, H., ve Hızlı Sayar, G. (2016). Psikiyatrik Hastalıklar ve Damgalama. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(2), 175-202. <https://doi.org/10.32739/uskudarsbd.2.2.4>.
- Bakacak, A., ve Boyacıoğlu, A. (2012). Bireylerin Akıl/Ruh Sağlığı Tanımlamalarına İlişkin Nitel Bir Araştırma. *Sosyoloji Dergisi*, (27), 1-15.
- Chen, M., ve Lawrie, S. (2017). Newspaper Depictions of Mental and Physical Health. *BJPsych Bulletin*, 41(6), 308-313. <https://doi.org/10.1192/pb.bp.116.054775>.
- Clement S, Lassman F, Barley E, Evans-Lacko S, Williams P, Yamaguchi S, Slade M, Rüsch N ve Thornicro G. (2013). Mass Media Interventions for Reducing Mental Health-Related Stigma. *National Library of Medicine*, (7). <https://doi.org/10.1002/14651858.CD009453.pub2>.
- Çam, O., ve Bilge, A. (2013). Türkiye’de Ruhsal Hastalığa/Hastaya Yönelik İnanç, Tutum ve Damgalama Süreci: Sistematik Derleme. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 4(2), 91-101. <https://doi.org/10.5505/phd.2013.92300>.
- Dursun, Y. (2004). Gadamer’iri Hakikat Anlayışının İki Kaynağı ve Hermeneutik’in Görevi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 21(1), 219-230.
- Foucault, M. (2020a). *Akıl Hastalığı ve Psikoloji*. (E. Bayoğlu, Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2020b). *Deliliğin Tarihi*. (M. A. Kılıçbay, Çev.), İstanbul: İmge Kitapevi.
- Goffman, E. (2021). *Damga*. (Ş. Geniş, L. Ünsaldı, & S. N. Ağırnaslı, Çev.), Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Neuman, W. L. (2017). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri* (1-2 Takım). (Ö. Akkaya, Çev.), Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Olstead, R. (2002). Contesting The Text: Canadian Media Depictions of The Conflation of Mental İllness and Criminality. *Sociology of Health & İllness*, 24(5), 621-643. <https://doi.org/10.1111/1467-9566.00311>.
- Phillips, A. (2020). *Akıl Sağlığı Üzerine*. (K. Tanrıyar, Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Şimşek, A. (2015). İletişim Araştırmalarında Paradigma Değişimi. B. Yıldırım (Der.), İletişim Araştırmalarında Yöntemler Uygulama ve Örneklerle (s. 155-197) içinde. Konya: Literatürk Academia.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Eğitimi Genel Müdürlü. (2008). *Eğitimciler İçin Eğitim Rehberi*. Ankara: İlkay Ofset Matbaacılık.
- Taşkın, O., ve Özmen, E. (2004). Ruhsal Hastalıklara Yönelik Tutumları Etkileyen Etmenler: Bilgi, Temas, Etiket, Psikopatoloji Tipi, Medya. *3P Dergisi*, 12(3), 25-40.
- Yıldırım, B. (2015). İçerik Çözümlemesi Yönteminin Tarihsel Gelişimi Uygulama Alanları ve Aşamaları. B. Yıldırım (Der.), İletişim Araştırmalarında Yöntemler Uygulama ve Örneklerle (s. 105-153) içinde. Konya: Literatürk Academia.
- Yüksel, F., Karataş, B., Saygılı, E., ve Çolak, A. (2018). Şizofreni ve Medya: Damgalanmanın Önlenmesi. *Sosyal Hizmet, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını*, (1), 14-22.

İnternet Kaynakları

Edney, D. R. (2004). Mass Media and Mental İllness: A Literature Review. https://ontario.cmha.ca/wp-content/files/2012/07/mass_media.pdf adresinden 16.02.2021 tarihinde erişilmiştir.

Embrace Multicultural Mental Health. (2007). What is Mental İllness? <https://www1.health.gov.au/internet/main/publish->

ing.nsf/Content/mental-pubs-w-whatmen adresinden 20.02.2021 tarihinde erişilmiştir.

Medyajans. (2021). Gazete Tirajları. <https://www.medyajans.com/gazete-tirajlari.html> adresinden 10.11.2021 tarihinde erişilmiştir.

Öğel, K. (2002). Medyada Psikiyatri. <http://www.ogelk.net/makale/68-herkes-icin-not-defteri-medyada-psikiyatri-.html> adresinden 14.02.2021 tarihinde erişilmiştir.

Taşkın, E. (2007). Ruhsal Hastalıklarda Damgalama ve Ayrımcılık. https://jag.journalagent.com/phd/pdfs/PHD_2_3_136_140.pdf adresinden 11.10.2021 tarihinde erişilmiştir.

The Sun. (2000). Media Unfairly Stigmatises Mental Illness. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/635415.stm> adresinden 14.02.2021 tarihinde erişilmiştir.

TLach, L., Weymann, N., Liebherz, S., Dirmaier, J., & Härter, M. (2011). <https://www.psychenet.de/tr/ruhsal-saglik/bilgiler/temel-bilgiler.html> adresinden 25.03.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.hurriyet.com.tr. (2021). <https://www.hurriyet.com.tr/video/babasini-oldurup-annesini-yaralamisti-mahkemede-sozleri-soke-etti-41715396> adresinden 15.01.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.hurriyet.com.tr. (2021). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/konyada-sizofreni-hastasi-vahsice-cinayeti-islemisti-ifadesi-kan-dondurdu-41765057> adresinden 13.03.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.hurriyet.com. (2021). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/konyada-sizofreni-hastasi-vahsice-cinayeti-islemisti-ifadesi-kan-dondurdu-41765057> adresinden 17.03.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.hurriyet.com. (2021). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/vahsi-cinayetin-sanigi-yine-ifade-degistirdi-41764219> adresinden 16.03.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.hurriyet.com. (2021). <https://www.hurriyet.com.tr/video/annesini-cezalandirmak-icin-kiz-kardesini-oldurmus-41765133> adresinden 17.03.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.hurriyet.com. (2021). <https://www.hurriyet.com.tr/video/babasini-oldurup-annesini-yaralamisti-mahkemede-sozleri-soke-etti-41715396> adresinden 15.01.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.hurriyet.com. (2021). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/babasini-olduren-saniktan-sok-sozler-babamin-oldugunu-sonradan-ogrendim-41715329> adresinden 15.01.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.hurriyet.com. (2021). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/sizofreni-hastasi-ev-ve-is-yerlerinin-camlarini-kirdi-41715902> adresinden 15.01.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.hurriyet.com. (2021). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/sizofreni-hastasi-ogullari-evlerini-yakmisti-gucumuz-kalmadi-41734034> adresinden 06.02.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.hurriyet.com. (2021). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/mersinde-tuyler-urperten-olay-annesini-oldurup-valize-koydu-41794927> adresinden 22.04.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.hurriyet.com. (2021). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/sizofreni-hastasi-ogullari-evlerini-yakmisti-gucumuz-kalmadi-41734034> adresinden 06.02.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.hurriyet.com. (2021). <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/saglik/megalomani-ne-demek-megalomani-belirtiler-neler-41779291> adresinden 03.04.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.hurriyet.com. (2021). <https://www.hurriyet.com.tr/aile/erotomani-ne-demek-iste-erotomani-gorulen-bireylerin-ozellikleri-41766930> adresinden 09.03.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.sabah.com. (2021). <https://www.sabah.com.tr/bursa/2021/03/23/mahalleyi-havaya-ucurmaya-kalkan-sizofreni->

hastasi-kadin-hakkinda-takipsizlik-karari adresinden 23.03.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.sabah.com. (2021). <https://www.sabah.com.tr/antalya/2021/03/02/sizofren-oglundun-oldurdugu-anne-gozyaslari-arasinda-topraga-verildi> adresinden 02.03.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.sabah.com. (2021). <https://www.sabah.com.tr/video/yasam/sizofreni-hastasi-kiz-kardesini-annesini-cezalendir-mak-icin-oldurmus-video> adresinden 18.03.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.sabah.com. (2021). <https://www.sabah.com.tr/antalya/2021/03/02/sizofren-oglundun-oldurdugu-anne-gozyaslari-arasinda-topraga-verildi> adresinden 02.03.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.sabah.com. (2021). <https://www.sabah.com.tr/yasam/annesini-oldurup-valize-koydu-uyurken-yakalandi-5474866> adresinden 23.04.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.sabah.com. (2021). <https://www.sabah.com.tr/yasam/yasli-annesini-bogazini-keserek-oldurup-valize-koydu-5474607> adresinden 22.04.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.sabah.com. (2021). <https://www.sabah.com.tr/yasam/son-dakika-haberi-antalyada-sizofren-genc-dehset-sacti-annesini-bicaklayarak-oldurdu-5399334> adresinden 01.03.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.sabah.com. (2021). <https://www.sabah.com.tr/gundem/2021/03/17/son-dakika-kardesinin-bogazini-kesti-konyada-sizofreni-hastasi-adeta-dehset-sacti> adresinden 17.03.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.sabah.com. (2021). <https://www.sabah.com.tr/yasam/son-dakika-yagmuru-olduren-cani-agabeyden-kan-donduran-itaraf-annemi-cezalendirmek-icin-yaptim-5422542> adresinden 17.03.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.sabah.com. (2021). <https://www.sabah.com.tr/video/yasam/istanbul-kucukcekmede-vahsi-cinayet-annesinin-bacagini-kesip-etlerini-dehsetin-detaylari-ortaya-cikti> adresinden 25.05.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.sabah.com. (2021). <https://www.sabah.com.tr/denizli/2021/05/30/evini-yakan-kadin-apartmani-kilitleyerek-kacti-iceridekiler-son-anda-kurtarildi> adresinden 30.05.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.sabah.com. (2021). <https://www.sabah.com.tr/antalya/2021/03/01/sizofren-genc-annesini-bicaklayarak-oldurdu> adresinden 01.03.2021 tarihinde erişilmiştir.

www.sabah.com. (2021). <https://www.sabah.com.tr/bursa/2021/04/12/bursada-sizofren-sahis-turk-bayragini-ayaklar-altina-aldi> adresinden 12.04.2021 tarihinde erişilmiştir.

Extended Abstract

Purpose of Research

The aims of this study are to decipher the fictional structure of the social perspective on individuals having mental illness in the media, to analyze the perspective of the national press on the individuals having mental illness and the mental illness itself through a sensitive approach, and to encourage the individuals having mental illness to appear in the media in an egalitarian and non-discriminatory manner.

Research Questions

Answers to the following questions were sought in the research:

1. How are individuals having mental illness represented in the news?
2. What is the frequency of coverage of news about individuals having mental illness on the news websites of newspapers?
3. What is the approach of the newspapers in the news about individuals having mental illness?
4. What is the type of headline used in the news about individuals having mental illness?
5. What are the topics of the news about individuals having mental illness?
6. What is the length of the news about individuals having mental illness?
7. What is the approach in the visuals used in the news about individuals having mental illness?
8. What is the source of news about individuals having mental illness?
9. What is the type of negative approach of the newspapers towards individuals having mental illness in the news websites?

Literature Review

The fact that the perspective towards individuals having mental illness includes prejudices shows that they can be changed and transformed. In this context, the media plays a critical role in ensuring such change and transformation thanks to its potential to reach and influence large masses. It was found in the literature review on the representation of individuals having mental illness in the media that there are hardly any studies in this area. This study is significant in this respect since it adds to the literature on a subject about which there is still a lack of knowledge. Furthermore, the study is significant in terms of evaluating the media's perspective on individuals having mental illnesses, determining whether there is a negative attitude toward them, and raising attention to this issue.

Methodology

Quantitative and qualitative content analysis methods were applied together in the study for the purpose of improving the quality. The circulation highness was taken into account in the selection of the sample. Accordingly, the two newspapers having the highest circulation, Hürriyet and Sabah, were included in the scope of the study based on the data on the website named "medyajans.com". The news on the websites of the relevant newspapers, whose subjects are individuals having mental illness, were examined during the six-month period between January - June 2021. During this period, 70 news on Hurriyet.com.tr and 59 on Sabah.com.tr, a total of 129 news about individuals having mental illness, were examined.

Results and Conclusion

The following conclusions were made as a result of the analysis:

1. It was observed that many police courthouse news included expressions and visuals that associate individuals having mental illness, especially schizophrenia patients, with crime and violence.
2. It was determined that there was stigmatization in many news about individuals having mental illness. Individuals having mental illness were found to be strongly stigmatized, particularly in the news regarding police-judiciary.
3. It was determined that almost all of the news about individuals having mental illness used visuals reflecting the negative aspects of the mental illness.
4. It was determined that the source of some news about individuals having mental illness was unclear. Furthermore, it was found that the source of news about mental health was generally healthcare professionals.
5. It was observed that there was wrong and insufficient information about mental illnesses in some relevant news.
6. It was observed that the content of news concerning murders involving schizophrenic patients was negative and was typically dramatized.
7. It was seen that the criminal events involving individuals having mental illnesses were sensationally conveyed.
8. It was determined that the way the murder was committed was conveyed in detail in the news about murder.
9. It was observed that individuals having mental illness were accused and prosecuted within the framework of their actions in the news about them. It was also noted that the actions of the individuals were presented as a reflection of the illness.
10. It was discovered that descriptive and quoted headlines were generally used in mental health and physical health news related to the mental health, whereas headlines in the form of comments were generally used in news about police/judiciary.